

Otroci s črne ceste.

5. Pesem in ubito okno.

iste dni se je zgodilo nekaj čudovitega in nepričakovanega. V šoli se je zgodilo. Jurij je prišel v šolo molčeč in resnoben. Glavo je imel sklonjeno na prsa, zakaj na njegovem obrazu je ležal pečat kakor znak greha: preko čela in levega lica se mu je vlekla rdeča proga, delo biča, ki ga je udaril na gosposki ulici.

Tovariši so zahrumeli in tesen krog se je sklenil okrog Jurija. Najprej so molčali, potem se je zasmel eden, zasmel se je drugi, začeli so govoriti. Jurij je molčal. Knjige je položil na klop in ni vedel, kaj bi storil. Obšlo ga je bridko, sesedel se je, naslonil glavo na roke in malo, da ni zajokal.

»Kaj sem jim naredil, da me zasmehujejo?« je pomislil. »Kaj jih ne pustim v miru. Še besedice nisem rekel nikomur, nikogar se še dotaknil nisem s hudobno namero.«

Smeh okoli njega je bil vedno glasnejši, ves razred se je zabaval z Jurjevimi bolečinami.

»Ni lepo, da ste taki!« je vzdignil glavo Jurij. »Glejte, nikomur nisem storil nič žalega, pa se mi smejete.«

Še bolj so se smejali in neki večji ga je od zadaj povlekel za lase, da je Jurij udaril z glavo ob klop.

»Za budalo me imajo,« je spoznal Jurij. »Ne morem se tako učiti kot oni in prevelik sem jim.«

Spet ga je nekdo povlekel za lase.

»Čujte, čujte,« je vstal Jurij zmedeno in iskal v gruči krivca, »dajte, lepo vas prosim, nehajte! Kaj sem vam pa storil?«

Zajokal je in znova sedel.

Za hip je vse prenehalo in nekateri so se umaknili na svoja mesta. Starejši so mu pa še nagajali.

Takrat je Jurij dozorel.

»Udarim,« je zagorelo v njem, »udarim kot udari Matevž. Pa naj bom ves dan zaprt! Prav gotovo udarim!«

In ko ga je drzen dečko spet povlekel za lase, je Jurij hipoma vstal. Nič več ni bilo ponižnosti v njegovih očeh. Ustna so mu podrhtevala. Z močno roko je zagrabil krivca in ga udaril, da se mu je ulila kri iz nosa.

»Joj, kri!«

Vse se je zganilo. Jurij je samo malo pogledal in videl kri, pa ga ni prav nič bolelo. Nekateri so hoteli navaliti nanj, pa se jih je ubranil s pestjo po hrbtu, glavi, kamor je padlo. Krik je oril po razredu. Sredi vseh je stal blede deček s krvavečim nosom. Med šumom je stopil v sobo učitelj. Od vseh strani je zavihralo:

»Jurij, Jurij!«

Začudeno je pogledal učitelj:

»Kaj si naredil, Jurij?«

V tesnobno tišino je razodel močan, doslej nepoznan glas preprosto:

»Udaril sem ga!«

Od tistega hipa ni bilo več ponižnosti v Juriju.

Bil je zaprt do štirih popoldne.

Ko se je vračal, so ga čakali barakarji blizu gosposke ulice.

»Dobro si jih!« je dejal Matevž. »Zdaj boš šel vedno z nami.«

»Pojdem!« je dejal verno Jurij z dvignjeno glavo.

Tisto popoldne je čudovito sijalo solnce.

* * *

Drugi dan je bila sobota. Popoldne se je nebo zameglilo in je bilo pusto. Barake so bile živahnješe, delavci so prihajali domov. Otroci so stali ob poti pod drevesom, pod edinim sredi črne zemlje. Bil je mlad kostanj. Še listi so bili očrneli od dima in temne okolice. Stali so otroci in govorili. Lepo so znali. Pravili so, kako bo jutri, ko bodo veliki, ko ne bodo več v barakah.

»Če bi bil jaz bogat,« je dejal resnobno Jurij, »če bi bil jaz bogat: vse barake bi podrł in hiše bi sezidal, da bi ne bilo mraza v njih in ne bi deževalo skozi strehe.«

Mišliš, da bi?« se je smejal Francek. »Če bi bil ti bogat, bi pozabil na vse, še pogledal ne bi več barak.«

»Zakaj ne?« je branil Matevž Jurija, »saj to le govorimo. Toda za Jurija vem, da bi on storil tako.«

»Bi, bi,« je kimal zamišljeno Jurij.

Potem so vsi zasanjali, kako bi bilo, če bi ne bilo več barak, ampak nizke hišice, take kot so drugod, bele hišice z zelenimi okni in rdečimi strehami. Tam se človek samo smeje in nikoli ne more zajokati. Kako tudi, ko se vse okoli njega smeje, hišica, vrt, nebo — kako bi jokal?

Takrat sta prišla med barake deček in deklica.

Deček je bil suh in bled in je imel kitaro. Oblečen je bil siromašno kot barakarski in dolgi lasje so se mu usipali preko čela. Deklica je bila majhna in drobna, skoraj taka kot Marička. V desnici je nosila culo, v levici pa star dežnik. Oba otroka sta bila bosa.

Ustavila sta se pri baraki pred vrati. Deček je udaril po kitari, deklica je pa zapela s čistim glasom žalostno pesem.

Iz barake je stopil delavec, velik in širok, in neprijazno je gledal. Ustavil se je pred vrati in se podbočil. Dvignil je glavo in gledal nekam čez barake. Pa bolj ko je poslušal, niže mu je padala glava, in ko sta otroka končala, je sklenil roke na prsih, se tiho obrnil v barako, a se takoj vrnil:

»Nata, pa še zapojta!«

Stisnil je fantu v roke nekaj drobiža in kos kruha. Fanta je spreletelo toplo, tih nasmeh mu je zagorel na ustnih.

Zapela sta še enkrat.

V baraki, blizu tam, je prej oril krik. Prepirali so se in morda tudi topli. Zdaj je vse utihnilo in počasi so drug za drugim prišli k pevcema. Prišli so glasni, trdi; ko so pa poslušali, se je vse v njih razmehčalo in kakor grešniki so sklonili glave.

Otroci so prihajali počasi, previdno, samo Janiček je moral biti prvi zraven. Prerili so se med ljudmi do obeh otrok in ju gledali kot razodetje božje.

»Joj!« je vzdihnil Jurij kar med pesmijo glasno.

»Molči!« je dahnil ob njem Tonček.

Ko sta otroka še parkrat zapela, sta odšla med barakami in otroci za njima.

»Odkod pa sta?« ju je vprašal radovedno Jurij.

»Povsod sva doma,« je dejal deček. »Povsod, kamor prideva.«
 »Pa kje sta bila doslej?« je silil Matevž.
 »Daleč. Tam onstran mesta. Tudi tam so barake, samo manj jih je. Tam sva bila pozimi. Zdaj greva naprej.«
 »Pa nimata očeta, matere?«
 »Nimava,« je jeknila bolno deklica.
 Trenutek so vsi molčali in barakarski so premišljali, kakšno je tako življenje. Potem je rekel Tonček:
 »Hudo vama je, kajne?«

Bridko je pokimal deček in se samo nasmehnil. Popravil si je z roko lase, ki so mu padli na čelo in tiho pripovedoval:

»Pozimi je hudo. Ni drv, ni kruha. In samo po gostilnah morava peti, a naju podé in zasmehujejo. Pomladi je boljše. Zdaj pa pojdeva na kmete. Tam so dobri ljudje. Malo bova še pela, potem se pa ustaviva kje in bova delala.«

»Da so tam zunaj dobri ljudje?« so vprašali barakarski.

»Dobri, dobri,« je gorel dečko. »Dadó ti kruha in mleka in sadja in govoré s teboj o vsem. Dobri so!« — — —

Pred otroki so vzrasla zelena polja s šumečim žitom in vriskajočimi ljudmi. Po gričih so cerkve in hiše in se smejejo v dolino. In vrtovi so okoli hiš in rože in nikjer ni visokih dimnikov in črnega dima. Joj, tam zunaj, tam daleč, tam — — —

»Daleč je, daleč tam,« je mislil v sanjah Matevž.

Prišli so do drugih barak in se ustavili in tujca sta zapela. Spet so prihajali ljudje in poslušali in otroka sta bila zadovoljna.

Vračali so se proti gosposki ulici in tam so se barakarski vrnili, otroka sta pa odšla po ulici.

Čez nekaj časa je Matevž zaslišal znane glasove za seboj. Ozrl se je, pa ni videl ničesar. Stopil je na gosposko ulico. Ob zadnji baraki sta slonela pevca. Deklica je spustila culo in dežnik na tla, deček je čvrsto držal kitaro. Pred njima sta stala Albert in Emil s palicama v rokah in nekaj kričala in se smejala.

»Nazaj pojdite!« je zakričal Matevž barakarskim.

Otroci so za hip obstali, nato so se obrnili in se kakor čebele usuli na gosposko ulico.

Emil in Albert sta jih ugledala.

»Beživa!« je dejal Emil.

»Zakaj?« je mislil Albert. »Očeta pokličem, če me bodo topli in v šoli bodo zaprti.«

Nezadovoljen je Emil obstal.

Barakarji so vse štiri obkolili.

»Kaj jima hočeta?« je hropel Matevž.

»Naj jima kitaro dam, sta dejala in vzeti sta jo hotela,« pove deček skoraj jokaje.

»In naprej naju nista pustila,« toži deklica.

»Kar brez skrbi pojdita naprej!« odloči Matevž.

Deklica vzame culo in dežnik, deček jo prime za roko, pa gresta po gosposki ulici. Majhna sta in upognjena in pozna se jima že od daleč, da sta rojena za berača.

Emil in Albert hočeta v hišo.

»Nič!« reče mirno Jurij, ko hočeta odriniti s pota. »Rekli smo, da ostaneta tukaj!«

Sram ju je. Spogledata se. V lepi gosposki obleki in v rjavih čevljih in lepo počesana stojita sredi trume otrok. Od pomladanskega solnca zagoreli obrazi strmé sovražno vanju. Barakarski so bosí, blatne noge so razkoračili in stoje mogočno, kakor da svet nosijo. Obleke imajo ponošene in za silo zakrpane in Emil in Albert mislita, da bi bilo prav, ko bi bili ponižni in da bi hodili s povešenimi glavami, pa gleda pred njima v svet dvajset mladih obrazov in ne v enem ni ponižnosti.

»Zakaj ju nista pustila v miru?« vpraša Tonček.

»Kaj te briga!« zagori Albert v rdečici.

»Briga!« poudari Tonček. »Revna sta in siromašna kot mi. In v barakah smo ju sprejeli in zdaj sta kakor naša. Vsakega, ki ga mi sprejmemo, pustita v miru, kakor da je eden izmed nas.«

Barakarski v krogu kimajo, Emil in Albert pa iščeta prostora, da bi ušla.

»Zdaj pojdita!« velí Tonček. »Topli se ne bomo in nas pustita, da gremo svojo pot.«

Barakarski se počasi obrnejo in odidejo. Ob cesti ostaneta samo Emil in Albert. Nekaj časa ne vesta, kaj bi storila, potem Albertu bruhne iz ust:

»Raztrganci!« —

Par obrazov se obrne in se zasmeje, vrne se pa nihče. Drhteča od jeze odideta Emil in Albert proti hiši. Ko prideta do vrta, se Emil skloni in pobere kamen.

»Da jim pokažem, da se ne bojiva!«

Zavihti in vrže in zadene. Otrok med barakarji zakriči, prime se za glavo in zajoka.

»Dajte ga!« zakriče nekateri. Obrnili so se, poiskali kamenja in ploha se je usula na gosposko ulico. Naenkrat je zažvenketalo na hiši, okno v pritličju se je zdrobilo in koščki stekla so padli na ulico.

»Ubili ste ga, ubili ste ga!« kriči Albert zmagoslavno.

Barakarskim so omahnile roke; tisti, ki so imeli še kamenje v roki, so ga izpustili, spogledali so se in se tiho splazili na drugi konec barake. Samo jokajoči je ostal na mestu.

V skrivališču je vprašal temno Tonček:

»Kdo ga je?«

»Kdo ga je!« je vzrožil Matevž. »Eden ga je; pa Bog ve, kdo. Vsi smo metali.«

»Vprašat bodo prišli.«

»Naj pridejo! Mi ne vemo.«

»Vsi smo metali, kdo je zadel, ne vemo,« je zaključil Matevž in odšel so tiho po barakah.

Pa ne tisti dan ne drugi dan ni bilo nikogar z gosposke ulice. In ko tudi tretji dan ni nihče prišel, so se otroci spet zbrali pod kostanjem in Matevž je dejal:

»Ni jih bilo in jih ne bo!«

»Kdo je pa kriv?« je bil jezen nekdo.

Bali so se pa vendar vsi — — —

Venceslav:

Pipec.

*Včeraj sem na sejmu bil,
pa sem kupil pipec rdeč,
kar za pas sem ga pripel
in ga nosim kakor meč.*

*Pa ni šala pipec tak,
ki ob boku mi visi,
pipec moj je huda stvar,
dolga je cele pol pedi.*

*Bratce pa prevzel je strah!
Videli so pipec rdeč,
pokazali so pete,
niso se vrnili več.*

*Le ne bojte se, ljudje:
V Dravlje bomo ga poslali,
tam ga vzamejo v roke,
kadar bodo žabe klali...*